

გაზეთის ღირებულება

თუთისში და გარეუბანებში	შაბათ-კვირის დღეებში	შაბათ-კვირის დღეებში
რედაქციის კანტორაში	შაბათ-კვირის დღეებში	შაბათ-კვირის დღეებში
რედაქციის კანტორაში	შაბათ-კვირის დღეებში	შაბათ-კვირის დღეებში
რედაქციის კანტორაში	შაბათ-კვირის დღეებში	შაბათ-კვირის დღეებში

ქრონოსი

ხალის-მოსწავრა მიიღება:

საქონლის

თუთისში — „დროების“ რედაქციის კანტორაში, შვეიცარიის ქალაქ ვილინი, ხანის ქუჩაზე, ანატოლის სახლში.
 თუთისის გარეუბანებში მკითხველთათვის ადრესი: ВЪ Тифлисе. Въ контору редакціи грузинской газеты „ВРЕМЯ“.
 შუბანისში — ბ. ქალანდარაშვილთან (სასულიერო სასწავლებელში) და ლ. ლოლუსთან მაგარინის ქუჩაზე ხოჯაშვილის სახლში.

ქრონოსი ორი თვის განმავლობაში შეუძლია უკანე მიიღოს თავის ხარჯით სტატია, რომელიც გამოგზავნილი იქნა „დროების“ დასაბუქდათ, მაგრამ, რომლისავე მიზნის გამო, არ დაბეჭდეს.
 თუ აუცილებელი საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია შეამოკლებს, გამოგზავნილ სტატიასა და ისე დაბეჭდს გაზეთში.

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი.

წელიწადი მუშაობს.

შინაარსი

საქართველო: სახალხო შრომის რაიონები (დროების კორესპონდენცია). — შერილი ამბები. — უცხო ქვეყნები: საფრანგეთი. — წარსული კვირის ტელეგრაფები. — დატუსაღებული ნათლია. — თურქების მოთხოვნა (დასასრული). — ნარევი. — რედაქციის განცხადება.

ორი დღე ეკალი ჩვენს ახალგაზრდა და მწერლობაში (წერილი რედაქტორთან) — „პოეტის“ მკითხველისა.

საქართველო

სახალხო შრომის რაიონები

(„დროების“ კორესპონდენცია)

შველამ ვიცით, რომ ერთი უმთავრესი სახსარი ხალხის ზნეობისა და ცხოვრების ამაღლებისათვის — სწავლის გავრცელებაა. ჩვენი ხალხი რომ ცოტათი განათლებული იყოს, რაც ახლა სიღარიბეა, რასაც ჩვენ ბოროტებას, ცუდ-კაცობას, ერთმანეთის დამცირებას, ერთმანეთში სიშურებს და განხეთქილებას ვხედავთ — არცერთი ესენი აღარ იქნებოდა იმ ზომამდე. მაშასადამე, ჩვენი ხალხის განათლებისათვის მთელი ჩვენი საზოგადოება უნდა ზრუნავდეს და არა მარტო სამღვდლოება, როგორც უფ. იოსელიანი ამბობს 1865 წლის „სასულიერო მახარებელში“. უფ. იოსელიანს როგორ ვერ მოუფიქრებია, რომ ამისთანა ძნელი საქმე მხოლოდ მთელი საზოგადოების მეცადინეობით და ძალით შეიძლება მოვიდეს სისრულეში და რომ ჩვენი სამღვდლოების მცირე ღონისძიებას ამ საქმეში ბევრის გაკეთება არ შეუძლია...

ორი დღე ეკალი ჩვენს ახალგაზრდა მწერლობაში.

წერილი რედაქტორთან

დიდის სიამოვნებით ვწვინავ, რომ ეს 1871 წელი შეიქნა ქართველებს მწიგნობრობისთვის განახლების წლით. წელს გამოვიდა ქართველი თავმოყვარების წამაქვებელი წიგნი „დავითიანი“. ამ წიგნით იწყება განახლება ძველის მწიგნობრობისა, რომელიც მიუცილებლათ უნდა შეიქნეს ახალგაზრდა მწერლების საფუძვლად; წელს დაიწყო ყურადღების მისაქცევა „ძრებულში“ გამოსვლა. ამ წელს დაიბეჭდა და იბეჭდება რამდენიმე შესანიშნავი თხზულება ჩვენი ახალგაზრდის და მოხუცებულის მწერლებისა, რომელნიც, უფლებათ თვის კვალს დაჩვენ ქართული ლიტერატურის ისტორიაში. მართი სიტყვით, ამ წელმა თითქოს გამოავიწყდა ქართველების გონებითი მოძრაობა, რომელიც მომავლისთვის უწყალოდ არ უნდა დარჩეს. ჩემის აზრით, 1871 წელი უნდა შეირაცხოს ქართველებისთვის კანის გამოცვლად წლით. მით უფრო დაერჩი უწყალოდ თქვენს პატივცემულის გაზეთისა, უფალო რედაქტორო, რომ იმასში ვერ ვბოვებ ერთი ახალი განყოფილება, რომელსაც ჩვენზე უფრო ფრთხილად მოსმული ლიტერატურა ეძახის „ბიბლიო-

თითქმის ყველა სასოფლო შრომის რაიონში სამღვდლო პირებისაგან იყო გამართული, მაგრამ, როგორც მკითხველი ქვემოთ დაინახავს, დღევანდელი არცერთ იმათგან არ ჰქონია, რადგან საზოგადოება არ უმართავდა ხელს იმას ამ საქმეში.

მართს აქაურს მღვდლის შვილს, ნასწავლს სასულიერო სასწავლებელში, ჰქონდა ლენხუმიში შრომა და თითქმის ერთ წელს განატარა ამ შრომაში; მაგრამ მას მამა გარდაეცვალა და ქერიც დედას მისსა და ობლებს არაფერს ჰყვანდათ მზრუნველი გარდა ამ ყმაწვილის კაცისა; ამისათვის იძულებული იყო ლენხუმიში თავი დაენებებინა ამ შრომისათვის და მისულიყო თავის მამის ღარიბს ოჯახში, სოფ. ბუგეულს. ამ ყმაწვილმა აქაც მოინდომა შრომის განხრა, მაგრამ ღარიბის კაცისათვის ყოველი მისი კეთილი სურვილი ისრე მარჯვეთ არ შესრულდება, როგორც მას ჰსურს, თუ შემწე არა ჰყავს. ს. ბუგეულს, სადაც ბინადრობს II ოტდელის მიროვი პოსტდენიკი და სადაც ორმოციოდე დუქანია, ერთს დუქანს უკან მოაღდა ქვის სახლი და ტალახით შელესა. ამ შრომაში ცხლა სწავლობენ 15 სხვა და სხვა წოდების ყმაწვილები; შრომა ძლიერ პატარაა, ერთის პატარა ფანჯრითა, საიდანაც ძლიერ ცოტა სინათლე შემოდის; ის ხის დუქანზედ არის მიდგმული, ამისათვის სამი კედელი აქვს ქვისა და მეოთხე ფიცრის; პოლის ადგილს მსახურებს მოგებულნი მიწა, სტალი და სკამი ძლიერ უფარგისა; ამ ღარიბს შრომაში ანუ ქაში სწავლობს თუთხმეტი გლეხის-კაცის შვილი. შრომის მამა იციან რუსული და ქართული წერა-კითხვა, და ლოცვები აგრეთვე ორივე ენაზედ.

გრაფიულს შემეცნებას. ეს განყოფილება ყოველს პერიოდულს გამოცემაში, ესე იგი ყურადღებაში და გაზეთებში, გუშავთ ანუ ღარიბათ არის დაყენებული, რომ დაუძინებლათ ადევნოს თვლი ცხოვრებას და ყოველივე ახალი გონების მოსავალი, თუნდ იოტის ოდნაც რომ იყოს, მაშინვე აუწყოს თავის საზოგადოებას და ამისთანავე დამჯდარი მოსაზრებით აუხსნას, რა არის სასარგებლო, ან მავნებელი ამ ახალს ლიტერატურულს მოვლინებაში. მოხსენებელი განყოფილება აფხიზლებს მკითხველების გონებას; ის თანდათან უფრო აღუძრავს საზოგადოებას კითხვის სურვილსა. მართალია, „დროება“ ხან და ხან თითქოს კიდევ ცდილობდა ჩაეყენებინა თვის სვეტებში ამისთანა გუშავი, მაგრამ ერთი რომ იმას ნიადაგი ადგილსადგომი არ ჰქონდა იქ და მეორე ვერცე ასრულებდა ეს განყოფილება თავის გუშავებას. ბიბლიოგრაფიული შემეცნება ძლიერ იშვიათად იწყებოდა „დროებაში“ და, როცა დაიწყებოდა, მაშინაც არეული იწყებოდა: რეცენზიასაც ჰგავდა და კრიტიკასაც, მაგრამ ვერც ერთის დანიშნულებას კი ნამდვილათ ვერ ასრულებდა. მგრძობ, ვგრძობ, პატივცემული რედაქტორო, რომ დიდს განსაცდელში ვაგდებ თქვენს მოთინებებს, რადგან ზოგიერთ სტუმარსავეთ ვიქცევი, რომელიც ვერ ღამის გა-

სასწავლებლის გულის-მოდინებაზედ ერთის ნახევრით დარწმუნდება კაცი, მაგრამ ის ასწავლის ძველის მეთოდით, რადგან იმდენი საშუალება არა აქვს, რომ თავისთვის და შაგირდებისთვის ახალი მეთოდის წიგნები შეიძინოს.

ყმაწვილების პატრონები აძლევენ მასწავლებელს შრომისათვის წელიწადში 4 მანეთს, თითო კასრს ღვინოს და თითო კადს სიმინდს.

სოფ. პატარა მონს სასოფლო შრომის განხრაზე, თუ ახლავს მკითხველს, წარსულის 1869 წლის „დროების“ 48 ნომერში სწერდა კორესპონდენტი. ადგილობრივმა მღვდელმა ეს შრომა თავის ხარჯით დადგა, გვარანი მოზდილი, სტოლები და სკამები წესიერია, სახლში სინათლე სკამოა. შაგირდები სწავლობდნენ ამ შროლაში ოცამდე; ერთხელ მქონდა შემთხვევა ამ შროლის ნახვისა, სადაც სიამოვნებით უყურებდი ყმაწვილების წიგნის კითხვას. ღიათხევა თუ არა მასწავლებელმა მასწავლებელი, პატარა წიგნების ქურჭელ მხარ-მლოია ჩამოკიდებულნი მიჩქარებოდნენ სადილათ თავიანთ სახლებში. ამ დროს მათის მხედველისათვის სასიამოვნო იყო და სასიხარულო, რომ ნორჩი ყმაწვილები ამ მღვდამარცხებაში იყვნენ და მოვლოდნენ სწავლას. მაგრამ მიუხედავად ამის დიდი ზარალი შეუძლია: საუბედუროდ, დღეს ნაცვლად ოცისა ოთხი ყმაწვილის მეტი აღარ სწავლობს, საიდანაც ცხადია, რომ შრომა მალე დაიკრება, რომლის მიზეზი არის სიღარიბე მასწავლებელი მღვდლისა და უმეტეს დაუდევრობა და უმეცადინეობა ადგილობრივის მამასახლისისა და ყმაწვილების მშობლებისა. ამ უკანასკნელებმა წლის გას-

ართლს თურმე აღარა მისცეს რა მასწავლებელს, რომელსაც ალექსა ჰქონდა თეთრო ყმაწვილებზედ წელიწადში ოთხ-ოთხი მანეთი, და მასწავლებელს იმტოლი არ შეეძლო, რომ სახლის ამწენების გარდა ყმაწვილებისთვისაც მუქათათ ესწავლებიოს, რასაცა მისი ღარიბი მღვდამარცხება ვერ აიტანდა.

სოფ. სადამელს აქაურმა საზოგადოებამ დასდგა სამ-ოთხიანი სახლი აქაური პოდლესნიისათვის, მაგრამ რადგან პოდლესნიი დ. მონს გადედა ბინადრათ და სახლი უქმათ დარჩა, ადგილობრივმა მღვდელმა იმეცადინა, რომ ეს სახლი შრომისათვის დაეთმო საზოგადოებას, რაიცა, შემდგომ მრავლის მიწერ-მოწერისა სასულიერო და სამოქალაქო მთავრობასთან, კიდევაც დარჩა სასწავლებლად. ამ შროლაში ოც ყმაწვილზე მეტი სწავლობდა. აქ ასწავლიდა ერთი ყმაწვილი, ამ მღვდლის შვილი, სრულიად უზღვევლად, რომელიც მსახურებდა სამოქალაქო ნაწილში თორმეტ თუმან ჯამაგირზე და რომელმაც მამის რჩევით დასტოვა ეს ჯამაგირი და მიიღო თავის თავზედ ეს კეთილი შრომა. სწავლა ძლიერ კარგათ მიდიოდა, და რადგან ყმაწვილების პატრონს არა ეთხოვებოდათ, ამისთვის ისინიც მსურველნი იყვნენ თავიანთი შვილების სწავლაში მიცემისა; მაგრამ სახლი დაძველდა, ყვარში თითქმის ყოველს ადგილს წყალი ჩამოდიოდა, რაზედაც ბლოლიჩინის და მასწავლებლის მიწერილობას და სიტყვიერს თხოვნას ადგილობრივმა მამასახლისმა ყური არ ათხოვა, რომ შეეკეთებოდა; ასე რომ ბოლოს მასწავლებელს შეეშინდა სახლის დაზარებისა და ყმაწვილები თავიანთ სახლებში გაუშვა და შროლა გაუქმდა. მხლა კი როგორც

მათი შინაარსი არ ღარგოდეს, არა; იმისთვის რომ ამ შინაარსს თავის ღირსი შემკულობა, გამომეტყველება არა აქვს და თქვენც მოგეხსენებათ, რომ, თუ აზრი დამტყვევული სიტყვიერებით გამოითქვა, რაც უნდა გონების მიზნიდელი იყოს, მსმენელს მოგების მაგიერათ, უკუ-მაქცევს; რაც უნდა ძლიერი და მკლავ-გამკვეთი ვაჟკაცი იყოს, ბრძოლის წინ კარგი ბასრი ხმალი უნდა დაიჭიროს ხელში. იარაღი თუ კარგი არა გაქვს, ტყუილათ ბრძოლაშიაც ნუ შედინარ. კარგი გაჩარხული ენა თუ არა გაქვს, ნუ ცდილობ, რომ ვინმე დაუჯერო, რაც უნდა გონიერათ უქადაგო.

ამ შენიშვნის შემდეგ ჩემს საქმეს შეუდგები. წინდაწინვე მოგახსენებ, ჩემი განზრახვა არ არის არც კრიტიკულათ განხილვა ცალკე სტატიებისა, არც იმ სტატიების შინაარსზე ვერცლათ ლაპარაკი. მე მინდა განსაკუთრებით ერთს რომელსამე სტატიაში ვაჩვენო ლექსთა თხზვის უშევრობა და ზოგიერთი ალაგი, რომელიც სრულებით წინააღმდეგა ესტეტიკის უმთავრესი კანონებისა. მე მინდა ამითი დაუჯერო ჩვენი ახალი მწერლები, რომ გავლენის მოპოებისათვის მკითხველებზე იარაღი უნდა გაუმჯობესონ. ამ განზრახვით მე ავიღებ პირველს მოთხრობას „მელაღუმეს“. პირველივე თავი იწყება უხერით: „მე ოცი წლისა ვიყავი, პირუტყულმა ვიჯექი მე სკამზე“.

რუსეთი

„ბირჟის უწყებებში“ სწერენ, რომ ნიჟე-ვის საქმე, რომელშიაც ოთხმოც კაცამდის არიან გარეუღნი და რომელიც ერთ თვეზე მეტს გაგრძელდება, 1 ივლისს დაიწყება პეტერბურლის სამოსამართლო პალატაშია. ამ პალიტიკურ საქმეში გარეული დამნაშავეების გამამტყუნებლათ დანიშნულია სამოსამართლო პალატის პროკურორი - პოლოცკევი - და ადვოკატებათ ძალიან ბევრი იქნება, იმათ შორის, როგორც ამბობენ, სასაოვენიც ურე-ვია თურმე.

დამკვირვებელი კაცებისაგან შენიშნულია, რომ უმეტესი ნაწილი დამნაშავეებისა ყოველთვის ღარიბი და უმიწა-წყლო ხალხია, რომელსაც კანონიერი საშუალებით ლუკმა-პურის მოპოება გაჭირვებია. ამიტომაც განათლებულ ქვეყნებში ყურადღება მიექცევა ახლა იმას, რომ ღარიბ ხალხს შრომისა და საცხოვრებელი ღონისძიების შექმნის საშუალება მიეცეს. მანსკუთრებითი ყურადღება ამ მხრით ახალგაზდა დამნაშავეებზე მიექცეულია: იმათ მუქთად იღებენ სასწავლებელში, ასწავლიან რომელსავე ხელობას, რომ თავის ცოდნით და ხელობით შემდეგში პატიოსნათ შეეძლოს თავის დარჩენა, იმათთვის ყიდულობენ შესამუშავებელ მამულებს და მშართვენ კოლონიებს. ამ საქმეში, მშართებლობას გარდა, თვითონ საზოგადოებაც დიდ მონაწილეობას იღებს. ამ უკანასკნელ დროს, როგორც ერთს რუსულ გაზეთში სწერენ, პალატის სამეფოს ნამესტნიკს წარუდგინა პეტერბურლში პროექტი, მარშავში ახალგაზდა დამნაშავეებისთვის კოლონიის გამართვის თაობაზე. მშართებლობა დაუთმობს ახალგაზდა დამნაშავეებს სახნა-სათეს მიწებს, რომელსაც ისინი შეაშუშავენ და ამ ნაირათ თავის ხელების შრომით თავის სარჩოს მოიყვანენ და თან შრომასაც შეეჩვევიან. აქვე იქნება იმათთვის გამართული სადგომები, სადაც ისინი იცხოვრებენ და თან წერა-კითხვასაც ისწავლიან.

მთხი თევია მას აქეთ, სწერენ ერთს რუსულ გაზეთში, რაც პეტერბურლის უნივერსიტეტის რექტორმა - ძესლერმა - წინადადება მისცა უნივერსიტეტის რჩევას, რომ 1,600 მან. საჩუქარი (პრემია) დაუნიშნოთ იმას,

რის წყალობით ყმაწვილი წარმოგვიდგება თითქო გიშრის მათლაფა ჰხურავსო თავზე. მეორე ალაგას, იხილე შეჩვიდმეტე გვერდი, აქ სწერია: „...ი მოხარული კიბოხაივით გაწითლებული იყო...“ ამ სურათში გაჭარხლებული პირის-სახის მაგიერათ, თქვენ მართლა და მოხარული კიბო გდგათ თვალ-წინ. ჩვენის აზრით, ეს შეცდომები იმიტომ მოსვლია ავტორს, რომ აღწერილობაში რუსულის ენის კილო უხმარია. აწ ამასაც დაეანებოთ თავი და საზოგადოთ ორი სიტყვა ეთქვათ თვითონ მოთხრობაზე. მოთხრობაში სჩანს ნიჟი ავტორისა, მაგრამ მაშინვე იფიქრებ, რომ ავტორს ბევრი არ უშუშანია ამ თავის თხზულებაზე და ამის გამოც უღელუტობის ხელი ატყვია. თვითონ ტყმა მშენიერია; სამწუხაროა, რომ ავტორს მომეტებული შრომა არ გაუწევია ზედ დიდი მთაბეჭდვლების მოსახდენათ მკითხველებზე. „მელაღმეს“ შემდეგ არის სტატია „საქართველო ს პოლიტიკური ცხოვრება ძველის - ძველათ“. ამ სტატიას არა აქვს სამეცნიერო საფუძველი, მაგრამ იმასში არის ბევრი ისეთი მხარეები გამოყვანილი, რომ იმის კითხვა თვალს აუხვეს ბევრს ჩვენებურ მკითხველს. არ შეგვიძლიან მკითხველის ყურადღება არ მიექციოთ ერთს მშენიერის სტატიას:

ამ შკოლის ეგრეთვე სასოფლო სამართლის სახლების აშენებას შესდგომია აქაური მამასახლისი, მაგრამ ძლიერ სანებელს ადგილზედ, მისთვის რომ ორ სოფელზედ დაშორებული არის და მოსწავლე ყმაწვილებს გაუძნელდება იქ სიარული, მეორედ - ცხელი ჰავა არის და სახლების გვერდით ჩამოუღობ მკრალი ღელე და არა აქვს კარგი სასმელი წყალი.

ს. მიქარაში დას, აქაურმა მღვდლის შეიღმა გახსნა სასოფლო შკოლა. ეს შკოლა იყო სასოფლო კანცელარიის ერთ პატარა ოთახში და მეორეში თვითონ კანცელარია ჰქონდათ მოსამართლეებს; ორს წელს კი გამაგრა ამ მასწავლებელმა ეს შკოლა დაუქმებისგან და ბოლოს იმავე შეუწყვეტლობამ ბოლო მოუღო, შკოლა დაიკეტა და ესლა არაფერ მოსწავლეთაგანი აღარ დაიარება.

მარტო ამ ოთხი შკოლის გახსნით დაინახავს მკითხველი - თუ სასულიერო პირები რა გულს - მოდენით არიან ამ საქმეში, მაგრამ მარტო ერთს, როგორც ესტყვი, ცოტა რამ შეუძლია, მდიდარიც იყოს.

საზოგადოების ცუდი ხასიათის მიზეზი მათი უსწავლეობა არის, უსწავლეობის მიზეზი შკოლების უქონელობა და შკოლების უქონელობის მიზეზი საზოგადო ძალის უსწავლეობა და მოუხერხებლობა, და რომ ქარის წისქვილით შკოლები დღეს მუშაობდნენ და ხვალ არა, ესე იგი, დღეს გაიხსნას შკოლა და ხვალ არ დაიკეტოს, საზოგადოებას, რომელშიაც შკოლა იხსნება, უნდა ექნეს შეგონება, რომ სახლები ააშენონ ვარგისი და საკმაო, ზოგიერთი თავის საჭირო მოწყობილებით, საუკეთესო ადგილზედ, მასწავლებელს დაენიშნოს ჯამაგირი არა მარტო მათგან ეისი შეიღებიც სწავლობს, არამედ თვითეველის საზოგადოებაში მცხოვრების კომლისაგან იმ ზომადღე, რომ ამ მასწავლებელს შეეძლოს როგორც ამ თანამდებობის ასრულება, ეგრეთვე სასოფლო სამართლოში მწერლობის შესრულებაც. თუ ეს წესი დაიწყება, არასოდეს შკოლაში ყმაწვილი, რაც არ განმარადდება, არ იკლებს; გლეხი-კაცი შეიყვანს, თუ არა, შკოლაში ყმაწვილს, მაინც უნდა ინადოს მასწავლებლის და მწერლის ჯამაგირი და გიჟი იქნება, არ შეიყვანს, თუ კი ჰყავს ახალგაზდა ყმაწვილი? ამ კეთილს საქმეში შემწეობა შეუძლიანთ, როგორც ესტყვი, ყოველი წოდების კაცი: მოსამსახურე ჩინოვნიკებს შეუძლიათ შეეწიონ

და სხე... ამას რომ კითხულობ, თითქოს გინდა იმის ავტორს დასცინო. სიტყვით: მე, მე, მე... და სხე. პეტრომა უნდა იცოდეს, რომ მოთხრობაში მესა ხმარება ხშირად არ უხდება. ამას გარდა პირველი წინადადება და მეორე ისე დაშორებული არიან აზრით ერთმანერთზე, რომ თითქოს ავტორი მოთხრობის დროს რამდენსავე თაბახზე გადახატარა და შემდეგ ხელახლავ დაუწყა წერა. ეს კიდევ არაფერი, შემდეგ: მეცხრავეტე გვერდზე: „...ერთმა ამ ჩემ ნაცნობებთაგანმა, ერთს საღამოს, მოვიდა ჩემთან...“; ოცდა მეთერთმეტე გვერდზე: „...ჩემმა ნაცნობმა მოიწა...“ და სხე. სამხური კილოს შემოპარება ქართულს ლიტერატურაში ძალიან სათაკილო უნდა იყოს ყოველი მწერლისთვის, მაგრამ გასაკვირველი ის არის, რომ იმერლები უფრო ხშირათ ლაპარაკობენ სამხურს კილოზე და სწერენ კიდევ, თუმცა იმერეთში სამხური იშვიათად მოიხმენება.

ზავაძეძლოთ ჩვენი ძიება. მჭვიდმეტე გვერდზე: „... მისი თვლები მიმზადე ნაირათ კასკასობდენ ჩემ-ჩუმათ...“ თვლების კასკასი არ გამოიგონია. იქნება მოციწარი თვლები უნდადა გამოხატა ავტორს. მერე თვლების კასკასი და ისიც ჩუმათ; კასკასი ხმა-მალა შეიძლება და ჩუმათ კი არ გაგიგონია.

ფულით, წიგნებით, ქალღმერთ და სხე, თავადებმა და აზნაურებმა ტყის მასალათი შკოლის სახლებისთვის და ფულითაც, სამღვდლოებმაც ყმაწვილების სწავლით, და ამით ყოველთა ესეც შეუძლიათ, რომ ხალხს შეაგონონ, რომელ შკოლის გახსნა ძლიერ სასარგებლო და საჭირო საქმეა მათთვის, და რომელ ისინი, გლეხები, ვერასოდეს ვერ მოჩეზიან, უსწავლელოთ, იმას, რაც ესლა ისინი ზარალსა, განსაცდელსა და სიღარიბეში არიან. აი, საზოგადო ღონე და საშუალება შკოლების გახსნისა საფლავში, თორემ სიტყვით გე ურდეს და საქმით არ დაეაშტოთ ჩვენს ეს და ამ გვარი კეთილი საქმე, ის დამგავსება უნაყოფო ხეს, რომელიც შეხედულობით ასიამოვნებს ყველას და სარგებლობა კი არა გამოდისრა.

მ. ა. შარაბიძე.

4 ივნისს 1871 წ.

რუკა.

ძახეთის და მართლის ზოგიერთი სოფლებიამ მოდის ამბავი, რომ წელს, თუ სეტყვამ და გვალვამ არ წაახდინა მოსაეალი, ნამუშევარი ბლომთ მოვიო.

შურძნის მტევნებიც ჯერ კარგათ იყურებიანო. მაგრამ ჩვენი ხალხი შეეჩვია იმას, რომ ნაცარი ყოველ შემოდგომაზე მოუღებს ბოლოს ჩვენ ენახებსა. „ძაკვასაც“ მოსვლია ამბავი, რომ თიფლისის ახლო-მახლო სოფლებში კარგი ხილის მოსაეალი არისო. პურის ფ.სი თიფლისში ამ უკანასკნელ ხანს დაიკლო: ფუთი კარგი ფქვილისა ამქამად აქ ქექვა ახაზთ ღირს. ამ პურის გაიფების მიზეზი უთუთო მერმის კარგი მოსაეალის იმედი უნდა იყოს.

ამ თვის პირველს აქაურს ინსტიტუტში იყო აქტი, რომელზედაც, მგზარხოსა და სხვა თიფლისის წარჩინებულ პირებს გარდა, კურს-შესრულებულ ქალების მშობლებიც დაესწრენ. ლოცვის შემდეგ ინსტიტუტის მდგომარეობის ანგარიში წაიკითხეს და კურს-შესრულებულ ქალებიც ჩაპოთალოეს. წელს გაუთავებიათ კურსი: მღვა ბურაშვილისას, მღვა მასილიევისას, მღვა ბეგ მარაივისას, ბარბარე ბეგბაშვილისას, ბარბარე ხორუშვილისას, პეღაია ნაცვალისას, მღვა მანაშვილისას, მღვა სერაფემისას და მარია მელიქოვისას.

მეთერთმეტე გვერდზედა ნათქვამი: „... მი ბ ლ ა ნ დ უ ლ ი თ ვ ა ლ ე ბ ი...“ ალბათ მი ბ ე დ ი ლ ი უ ნ და ე თ ქ ვ ა.

მღვდელმა მეექვსე გვერდზე: „...ძარბა ფული წააღლი ტესო...“ ალბათ ავტორს არ სცოდნია ამ სიტყვის მნიშვნელობა, თორემ არ იხმარდა.

ამისთანა წერილმანი შეცდომები ბევრია და, თუ ახალი მწერალი არ გაუფთხილდა, კითხვის შეჩვევის მაგიერათ, ყველას კითხვას გადაჩვევს.

ახლა მომსხო შეცდომებს მივაქციოთ ჩვენი ყურადღება. შეუდგეთ იმ ალაგვის განხრეკას, საცა თავი-და-თავი ესტეტურიკანი ებნება დარღვეული. როგორც მოგვხსენებთ, თავი კანონი ესტეტისა არის ცხოვრების სურათის სიტყვით გაცოცხლება; მაგრამ, როდესაც სურათი გაცოცხლების მაგიერათ გამოიხატება ისე, რომ ძნელათ წარმოსადგენი შეიქმება კაცისთვის ან ტყინის გვართ წარმოიდგენს და არა ცოცხალს, აი ამით ირღვევა ესტეტის თავი კანონი. მაგალითად, მეოთხე გვერდზე ავტორი სინკოს სურათს ამ ნაირათ წარმოადგენს:

„...თ-ვზე, თითქო ქული, გიშვრითი შავი, დახუჭუტებული თმა, ვედა...“ ამ სურათში ყველაფერს წარმოიდგენს კაცი და ხუჭუტთმთან ყმაწვილს კვერ წარმოიდგენს. პეტრო-

ვინც სახალხო მასწავლებლებისთვის სასარგებლო წიგნს დაწერსო. შტ. მისტეტის აზრით, კარგათ შედგენილი სახელმძღვანელო ისტორიის, გეოგრაფიის, ბუნების მეცნიერების და მეურნეობისა ძალიან სარგებლობას მოუტანდენ ხალხის განათლების საქმეს. სახალხო შკოლების მასწავლებლებს მარტო ის კი არ უნდა მიჩნდეთ თვითანთ ვალდებულებათ, რომ გლეხ-კაცების შეიღებს წერა-კითხვა და ანგარიში ასწავლონ; არა, იმათი ვალდებულება ისიცაა, რომ თვითონ ხალხში გაავრცელონ ისეთი სწავლა და ცოდნა, რომელიც ამ ხალხს პირდაპირ ცხოვრებაში გამოადგება; და ამისთვის კი ყველაზე უფრო ისაა საჭირო, რომ თვითონ სახალხო შკოლების მასწავლებლებს ჰქონდეთ რიგიანი სახელმძღვანელოები.

მღვის სამასწავლებლო მარხის მზრუნველმა წინადადება მიცა იქაურ დირექტორებს, რომ იმ გიმნაზიელებს, რომელნიც მეხუთე და მეექვსე კლასიამ გამოდიან და დანიშნულ ვადაში (შვიდ წლამდის) სურდთ, გიმნაზიის კურსის შესრულება, ეგზამენის დაქვრის ნება არ უნდა მიეცესო. შტ. მზრუნველის აზრით, ეს ადრე კურსის შესრულება ვნებს ყმაწვილი კაცის სწავლას. მაზეთი „ხმა“ კითხულობს ამაზე: „რ.თ უნდა ჰქონდეს გიმნაზიელს აღკრძალული ნახევარ წელიწადში ერთი წლის კურსის შესრულება, თუ ნიჟიცა და დედამისის შეძლება ნებას აძლევს? თითქოს უფ. მზრუნველს ჰსურს რომ ყმაწვილ კაცებს მეცადინეობა და სწავლის ხალისი შეუკავოს?“. *

სურბუციის უფლებში ამ ქამად სულ ასი სასოფლო შკოლაა, მაგრამ ზოგ იმ შკოლებში, სადაც მღვდლები არიან საწავლებლების მშართველათ, სწავლა რიგიანათ არ მიდის თურმე. თითო სასოფლო შკოლის მასწავლებელს ეძლევა თვეში თუმინდამ თუთხპეტ მანეთამდი. ამას გარდა თითქმის ყველა სასოფლო შკოლებთან პატარ-პატარა წიგნის მაღაზიებია გამართული.

ხოლერა ისევე გაძლიერებულა პეტერბურლში, ასე რომ საქმიო გაზეთებში სწერენ, თუ ამ თავით არ მივიღეთ რიგიანი თადარიგი, შესაძლებელია, წელს ზაფხულს ძალიან გაძლიერდეს ეს საშიწელი ავათმყოფობა და მერე იმის თვიდამ მოშორება კიდევ უფრო ძნელი შეიქნებაო.

რა და უკარგათ ქალებსა და რას დაეძებენ ისინი?

ამ სტატიაში არის ისტორიულათ განხილული დედ-კაცებს განათლების გამო როგორ თანდათან უგრძნინათ თავისი დაჩაგრული მდგომარეობა და როგორ უფრო და უფრო ეძებენ იმდენი უფლების მოპოებას, რამდენიც კაცებს აქვს სახელმწიფოში. შპთაერესი ნაკლებეანება ამა სტატიისა, როგორც სხეებისა, ის არის, რომ ალაგ-ალაგ ლექსთა თხზვაში შეუფერებელი გამოვრება ზოგიერთ ლექსებისა და იმის ავტორს ეტყობა, რომ ჯერ კიდევ კარგათ ვერ დახელოვნებულა წერაში. ბოლოს „პრებულის“ ფელტონი სწორეთ კარგი რამ არის. იმასში ცოცხლათ, მახილ-გონებინათ და გრძობით არის გაოხატული განჩევა ქართლებმა და იმერლებს შუა. მხოლოთ მე ვერ შემიტყვია, ავტორი მარტო ქართლებს რათ ეთხის ქართველებსა, თითქო იმერლებიც ქართველები არ იყენენ... საზოგადოთ „პრებულის“ მეოთხე ნომერი მშენიერათ არის შედგენილი და იმისი უმთავრესი ნაკლებეანება მოხვედლობაში ჯერ კიდევ გაუჩარხაობა. იმეღია, ეს ნაკლებეანება თან და თან მოისპობა, თუ იმის მწერლები ჯეროვანს ყურადღებას მიექცევენ ამ საგანს.

„პრებულის“ მკითხველი.

სამარაში შემდგარა საზოგადოება, რომლის დანიშნულება ის იქნება, რომ ხელი მოუხარ-

სამარაში შემდგარა საზოგადოება, რომლის დანიშნულება ის იქნება, რომ ხელი მოუხარ-

უცხო ქვეყნები
საზარანგეთი

— 9 იანვრიდან ევლრე 17-მდი 50,000 საფრანგეთის დატყვევებული სალდათები უნ-

— 4 (16) ამ თვისას მერსალის ნაციონალური კრების სხდომაში დებუტატმა ბაზა შეიტანა წინადადება, რომლის ძალით ამ კრებას ორი წლის განმავლობაში კიდევ უნდა ექნეს ძა-

— პარიჟში და მერსალში ცოტ-ცოტათი იკრიბებიან ისეთი პირები, რომელნიც აღრინ-

— ახალმა სენის პრეზიდენტმა—ლეონ—სემ —გაოსაკუთრებითი ყურადღება მიაქცია მუშე-

— ამ ცოტა ხანში პარიჟიდან 50 ათას სალ-დათს გზავნიან ლიონში და 50 ათასსაც ისეც მერსალში აბრუნებენ. თუმც ამ ქაზად პარი-

მუდამოთ დასასახლებლათ. ბამოუნგარიშები-ათ, რომ ამ საშინელ ქვეყნებში, სადაც საშინე-

— ხალხთა-შორის მუშების ასოციაციამ გამოსცა პროტესტი მერსალის მმართველო-

— ზოგიერთ დებუტატებს ჰაურო წინადა-დება შეიტანონ ნაციონალურს კრებაში, რომ ნაპოლეონი მესამე მერსალისთან ომის დაწყებისთვის და იმის ცუდათ წაყენისთვის სა-

— ნაციონალურ კრებაში 114 დებუტატი აკლია, რომლებს ამორჩევა ორ ივლისს უნ-

— ზოგიერთს პროვინციულურს ქალაქებში ნაციონალური გვარდია დაითხოვება; ლე-

წარსული ამირის ტელეგრაფები

მენა, 10 ივნისს. ბეიტმა გამოაცხადა, რომ აესტრისას უცხო სახელმწიფოებთან კარ-

პარიჟი. საფრანგეთმა სესხი გამოაცხადა ს. პეტერბურღი, 11 ივნისს. პარიჟში გასაგზავნი ტელეგრაფები მიიღება, მაგრამ

დაბუსადეგული ნათლია
მოთხრობა აუერბანისა
(დასასრული)
VIII
სადილი და აღსნა.

სადილზედ მალენტინი გამოქყლებილი იჯ-და მაიორზას და პასტარს შუა და არ შეეძ-

ვა დაცინისა და ცოტანი არ იყენენ იმათში იმისთანანი, რომელნიც მოითმენდნენ ყვე-

როტმისტრი იქიკრებოდა თავის წინ თეთშ-ში; მაგრამ მალენტინმა ბეერი აღარ იფიქრა,

— მე შესხმის თქმა არ ვიცი, მაგრამ ის, რაც რომ მსურს ამ ბავშვისათვის, შემძლიან გითხრათ: მაგას დაარქვეს სახელები თავის პა-

როტმისტრი იქიკრებოდა თავის წინ თეთშ-ში; მაგრამ მალენტინმა ბეერი აღარ იფიქრა, წამოგდა და დაიწყო:

— მე შესხმის თქმა არ ვიცი, მაგრამ ის, რაც რომ მსურს ამ ბავშვისათვის, შემძლიან გითხრათ: მაგას დაარქვეს სახელები თავის პა-

— ძუზუნ (ბიძაშვილი), გთხოვ ხელი აი-

— შემოღით! წინ წაღეკით, აგერა ზის მას-

მალენტინი იმ წამსვე ვერ მიხვდა, რა ამ-ბავი იყო და იქიკრებოდა განკვირებულნი;

— უცკრავათ, უფ. მასტერო—უთხრა ხა-

როტმისტრი წამოგდა, მივიდა იმათთან და ჰკითხა—რა გსურთო? შევლამ დაუწყა ამათ

— შე. როტმისტრო, მოვიდა რა ბოლოს გულის-ხმას,—დაიწყო მალენტინმა:—მე ორი-

— ჰო, ჰო, მოისმა ყოველის მხრით. — მამ გაიგონეთ; აი, რა არის ყველაზედ კარგი ქვეყანაში: ყველას ჰყოლია მამა და

ამაზედ უმადლესი არა არის რა,...

— ძარგათ ლაპარაკობს, ძარგან ქარგან, უცხადებდა თავის მეზობელს. მადრეც მადრეც მაგრამ იმას სთხოვეს ჩუმათ იჯდეს, და

— და ამისათვის ამ მოტანტალე ხელოს-ნის შაგირდებს, რომელათაც ვიყავ ოდესმე მეც, უნდა განუყოთ ჩვენ სასაღვდელლო

— მე ვრჩები ჩემს ხელობაში და მსურს ახალი დაბადებულისათვის, რომ იმან თავის

— ძალიან კარგი! დაბოლოება მალენტინ-მა:—ახლა კი წადით და ნუ დაივიწყებთ ყა-

მალენტინი სრულებით განხიარულდა; ყვე-ლა ძალიან ასამოგნა. ის, უთუოთ, დასამ-

— ძიღვე არის პოეზია ქვეყანაზედ,—სთქვ ერთმა მშენიერის ტანის ქალმა, მჯდომმა მა-

— ჩვენ ეპოვებთ ამას მშენიერად, მაგ-რამ სხვა ნაირად კი ვიქცევით. მხოლოთ ეხ-

— ძალიან ხშირად ჰპოვებენ მშენიერად იმას, რასაც თითონ არ იქმნენ, უპასუხა პა-

მალენტინს აღარა ესმოდა, რა ხდებოდა გარშემო; ის სულ ხელოსნის შაგირდებზედ

ბოლოს სადილი ალაგეს; სტუმრები წა-ვიდ-წამოვიდნენ. მალენტინი შევიდა ერთ მი-

— ადელგაიდაც, ესლა მე ყველას გაბედვა შემძლიან. ბინდა, ძალუას გაეგდებ სახლი-

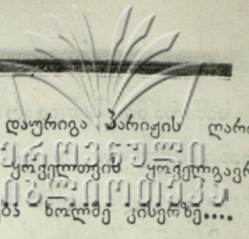
ადელგაიდა ცხვეწებოდა, ნუ იქ აპასაო, თორემ უფრო მეტს წვალევაში ჩაეყარდები,

— როგორც გერჩიოს,—უთხრა და გავი-და სასტუმროში. ამ დროს იქ შემოვიღ-

— მათი აღმატებულება უფ. კომენდანტი თავისის მიეუღლით მოზრძანდებიან.

— რა უნდათ? შეწყვირა აღმფოთებულმა ძ.ლუამ:—თუ ღმერთი გწამს, ძურტ, მოიშო-

როტმისტრი უამისოთაც ამღერეული იყო. ძ.ლუას გაუტყდა, რომ ის ძალიან გაჯიგრე-

ბიძის საყოველთაო მასხარად ავღება, გაჯავრებულა.

— ძარგი, მაგაზნად ჩვენ ხელ მოვილაპარაკებთ,—დაიწყო ძალუამ;—შხოლოდ ეხლა მიშველე, როგორმე მოვიშორათ.

— სახლიდან ხომ ვერ დავითხოვ? — მამ ყველას მე გავირავებ.

— საყვარელო ბიძავ, — განაგრძელა იმან: — თქვენი ნაცნობების ნახვა ხომ არ გნებავთ?

— არა, მე გადავიფურქე! შხაუბა მალენტინმა და ჩაჯდა კრესლოში.

IX

ძარგი გაილა; შხოლოდ კომენდანტი მეუღლით. ძალუა ისე მხიარული იყო თავისის უკეთესის მეგობრის, თავის ლამაზი შენის ნახვისა; როგორ კარგია იმის მხრით ამ სამხიარლო დღეს მობრძანება! შხლა სცნობს იმის გულს. კომენდანტმა მალეობას უხდოდა. ამ დროს როტმისტრმა წარუდგინა ბიძა კომენდანტს. კომენდანტმა მიულოცა და უთხრა, რომ იმის მძისწული ერთი უმშვენიერესი დამებთანაა ბარნიზონისა, კომენდანტმა სთხოვა მათიორშას, წარუდგინოს იმას ბიძა; იმან გაუშვირა ხელი და, რომ დაუბრუნდეს ძალუას, რომ ძალიან კარგათ ესმის — ვის რა შეგებობას, მალენტინმა მარდათ აკოცა ხელზედ.

კომენდანტმა გაიღიმა. კომენდანტმა ჩამოაგდო ლაპარაკი ჯარის საზრდოზედ და კარგა ხანს ილაპარაკა. მალენტინმა გადასტრა, რომ კომენდანტი ძალიან ჭკუიანი კაციოა. ლაპარაკი გადავიდა სხვა საგნებზედ, და როტმისტრი სიამოვნებით უყურებდა, როგორ მშვიდობიანათ და ჭკუიანათ ლაპარაკობდა მალენტინი.

— ახლო დაჯექით, უფ. მალენტინო, მე ყურთ მაკლია, — უთხრა კომენდანტმამ.

— მე მაშინვე შევნიშნე, — უთხრა მალენტინმა: — ჩემს დასაც კარგათ არ ესმის, და ყველას, ვისაც ცუდით ესმით და ამასთანავე კეთილნი არიან, მაგისთანა ყურადმღებელი და კეთილშობილი სხე აქეთ.

— მადლობელი ვარ კომპლიმენტისათვის, მწუხ, რომ აგრე მალე მიდინართ; მე გთხოვდით გენახეთ ჩენა. მაგრამ სად არის თქვენი მძისწული? ჩენი ლამაზი ადელგაიდა? ბიტყლებით, ვგრძნობ იმასთან დიდ მეგობრობას.

— ძალიან მოხარული ვარ; მოხარული ვარ, რომ იმას ამისთანა კეთილი მეგობარი ჰყავს. მაგრამ ჩემი მძისწული დღეს დატუსაღებულია; თავის ნებით, სრულებით თავის ნებით; მე თითონ ვთხოვე ამაზედ. თანადამწრეთ გადახედეს ერთმანეთს, რეებს ლაპარაკობს? ხომ ცოტა მეტი არ გადაჰკრა? როტმისტრი უცქეროდა მათორშას, და ის სიჩქარით ატრიალებდა თავის ბრასლეტს მარჯვნივ და მარცხნივ.

— სხენარის გუნებაზედ დგებიან მეგობარნი, როდესაც სადილიდან დგებიან, — სთქვა კომენდანტმამ.

— აი, ჭკუიანი დედაკაცი! როგორ ყველა ესმის! სთქვა მალენტინმა და მიუბრუნდა მათორშას.

— შუ. კომენდანტო, მე მინდოდა შეკითხვა, თქვენს მეტს, აქვს ვისმეს იქ უფლება ვისიმე დატუსაღებისა?

ძალუა შეხტა ამ კითხვაზედ. რა სურს ამ საშინელს კაცს? ბრასლეტის ქვეშ ძალოვნად სცემდა მჯავ; ის იმ კაცის ხელში იყო — იმან უთოთ ყველა იცის; ნუ თუ ყველას იტყოს, მერე რომ თუ სულ გამოსთქვას სწორეთ იმის მტრის წინ, რომელმაც დაიჭირა იმისი ქმრის ალაგი?... —

ცოტა ხანს სიჩუმე ჩამოვარდა. მათორშამ შეხტა მალენტინს შესავედრებლის სახით; მაგრამ მუშტებს კი მაინც უჭერდა. მალენტინი იმას არ უცქეროდა. კომენდანტი დიდხანს ვერა პბედავდა, ბოლოს უთხრა:

— მე თქვენი კითხვა არ მესმის...

— მე მხოლოდ ისე გკითხებ — უბასუხა მალენტინმა და თავი დაუქნია მათორშას. მერე ადგა, მივრდა კარებთან და დაიძახა: — ადელგაიდა, აქ გამოდი ყმაწვილით.

ადელგაიდა გამოვიდა; ყმაწვილი ძიძას ეკირა.

ლაპარაკმა მიიღო ეხლა უფრო მსუბუქი მიმართულება. ბოლოს კამენდანტი და მისი მეუღლე წაიდნენ. მალენტინმა ადელგაიდას უთხრა: ბაისტუმრე ყმაწვილი, ეგ არ უნდა დაესწროს იმას, რაც ეხლა დაიწყება. მათორშასაც სურდა წასვლა, მაგრამ მალენტინმა ისეთ ნაირად დაუჭირა ხელი, რომ ბრასლეტები ხორცში ჩაჯდნენ.

— ღარიოთ, — უთხრა იმან, — ყველა ეს თქვენ შეგნებათ. ხედავთ, მე შემიძლიან თავის დაქვრა; მე შემეძლო თავს ლაფი დამესხა თქვენი მთელი საზოგადოების წინ, მე ამას არასდროს ირ ვიქ, ამიტომ რომ თქვენ ეკუთვნით ამ სახლობას. ახლა ჩვენ მარტოკანი ვართ. არც თქვენ, უფ. როტმისტრო, არც მე, ადელგაიდა, თქვენ ორთავემ არაფერი არა იცოდით რა; მაგრამ ამან — დახედეთ ამ ჩექმებს! აი, ამ ხელმა დასტრა ესენი, რომ არ შემძლებოდა კარზედ გასვლა; ეს ფუსფუსებდა იმაზედ, რომ არ გამოვიჩნდე ქალაქში და არ შეგარცხენოთ. აქამომდე მე ჩუმათ ვიყავი; ეხლა მეტი აღარ შემიძლია....

— ტურტ, არ მოუშვა ეგ საშინელი კაცი! ყვიროდა ძალუა.

— ნუ გეშინიან, ხელს არ გახლებ!

— იქ, სადაც მე ესრე უბატოურად მგოდებიან, დარჩენა არ შემიძლიან! დაიყვირა მათორშამ: მე თავს ვანებებ ამ სახლს.

როტმისტრი მიეშველა, ის მიუბრუნდა მალენტინს; ადელგაიდა იმ დროს სთხოვდა ძალუას, ნუ ჯავრობს; ფუნებოდა, რომ ყოველთვის იქნება იმისი მადლობელი და სურდა მოხვედროდა. მაგრამ ძალუამ შესძახა: — იქით შე ყასბის გავარდნილო!

— მე ნუ მელაპარაკებთ, აგერა აი, ამის ელაპარაკეთ, — უთხრა მალენტინმა როტმისტრს, მივარდა და მიიკრა გულს ადელგაიდა. როტმისტრმა ჩუმათ რამოდენიმე სასტიკი სიტყვა უთხრა მათორშას.

— მე თავს ვანებებ ამ სახლს — მალლა სთქვა იმან: — ემ საათშივე თავს ვანებებ!

— თქვენ აქ ძალათ არაფერ გიჭერთ! შენიშნა მალენტინმა — და გაძლევ ბატონსან სიტყვას, რომ ეს ისტორია ჩვენშივე დარჩება. თუ თქვენვე ეტყვით ვისმე — თქვენთვისვე ცუდია.

— ჩატო არ მომეშვება, რა უნდა ჩემგან? ყვიროდა მათორშა. ტუჩები უთანახებდნენ და კბილები ენძროდნენ. ადელგაიდა მეორედ მივარდა, დაშოშმინოს; მაგრამ მალენტინმა არ გაუშვა და აღარც ერთი ხმა ამოუღია, მათორშა გავარდა ოთახიდან; როტმისტრი გამოუდგა და მობრუნდა გაყვითლებული.

— წაიდა! თქვა და ჩამოაგდო თავი, შემდეგ დიდის ნაბიჯით წინ და უკან ოთახში სიარული დაიწყო.

— შუ. როტმისტრო, — უთხრა მალენტინმა: — მე ძალიან ავჩქარდი, მაგრამ, რა ექნა, ვეღარ შევიძელ მოთმენა.

— თქვენ არაფრის დამნაშავე არა ხართ. მოგვიტყვეთ და დავიწყოთ ყველაფერი რაც მოხდა. მე უნდა გავტყდეთ, რომ ძალიან მიკვირს თქვენი მოთმენა. შეიძლებოდა ამაზე ცუდით ვათავებოლიყო საქმე..

გაუშვირა იმან ბიძას ხელი, დაიკუზა და აკოცა ცოლს.

— როგორ აღერსიანი იყო ბიძის მხრით, რომ უბრძანა ყმაწვილის გასტუმრება, — თქვა

იმან, და ისინი სამნიენი შევიდნენ ყმარწვილების ოთახში, შემოაუსხდნენ აკანს და ისე გაატარეს ბინდამდის. ბოლოს ადელგაიდამ უთხრა:

— წადით, ახლა ნახეთ თქვენი მეგობრები.

— თქვენს გარდა მე აქ არაფერ მეყოლება მეგობარი, იმედი მაქვს, რომ ასარევედ არ მოვსულვარ აქ და ისევე უკან წავალ.

აკოცა მძინარეს ყმაწვილს და დაუშვა:

— ბედნიერა ხარ, რომ გეძინა და ვერა ხედავდი, რა სისულელე ხდებოდა აქ. იმედი მაქვს, რომ სუყველა ეს დაიწყებული ექნებათ, როდესაც შენ წამოიხდები....

X

მალენტინი წაიდა იმავე ღამესვე და კარგი რომ ცხენები კარგათ დახედნილები იყვნენ და გზაზედ იშვითად ხედებოდა ვინმე, ამიტომ რომ მალენტინს პოვოვკაში დაეძინა.

მხოლოდ წასვლამ გაანთავისუფლა ბლიტი ჯაჭვისაგან; ის ამის შემდეგ დიდხანს იბერტყებოდა, თითქო სურდა თვით მოგონებაც კი დაეგდო იმისა, რაც რომ შეემთხვა. — შუ, ფუ, შე საჩიზღარო ქალაქო! მრცხენოდეთ ბატონსანი ძაღლის მაგგვარად მოქცევა! და ან რა დაეშავე? უკბინე ვისმე, თუ რა? შუი, შეგარცხენოთ, თქვე გაუნათლებლებო! აიმ გაწრეტლ ძაღლს მარტო ჩემი ღონე ვაჩვენე; ხომ ვერ ავეყვებოდი და თავს არ გაუყადრებდი იმისთანა საძაგელს. დიდხანს იყო ამგვარ სჯავში და როდესაც უახლოვდებოდნენ სოფელს, უკანასკნელად კიდევ მადლის ხმით გადუგლო ქალაქს ვინება. მალენტინმა უბრძანა დაჩუმდეს. ძაღლი დაჩუმდა, მაგრამ კიდევ რაღასაც გაუგებელს დიდხანს ბუტბუტებდა. მალენტინს დაეძინა და იმას ეხმანა, რომ ხალხი დასებად აღარ იყო დაყოფილი, მათ შუა განსხვავება არა იყო რა და სულ ერთნი იყვნენ.

მალენტინმა ცოლსაც კი არ გაავებინა — რა შეემთხვა იმას. და მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ, იმ დროს, როდესაც როტმისტრის პოლკი სატახტო ქალაქში გადიყვანეს, მოიგონებდნენ ხოლმე ბებერს ძალუას, რომელიც კიდევ აქამდისინ სცხოვრებდა თავის ქალთან.

აქ თავდება ისტორია დატუსაღებულის ნათლიისა....

ნათ. მ. ს. — ისა

1871 წელს, იანვარი 24.

მ. სტაფროპოლი.

ნ ა რ ე პ ი

ნემეტურ ფაზეთებში სწერენ, რომ იქაურ მუშების კომიტეტს ერთ ქალაქში მიტინგი შეუკრებია, სადაც უკანასკნელ პარიეს არეულებაზე ჰქონათ ლაპარაკი. ამ მიტინგზე ძალიან ბევრი ხალხი, განსაკუთრებით მუშების მხრით, შეკრებილან და ორატორების უმთავრეს ნაწილს პარიელებისთვის თანაგრძობა განუტხადებიათ და გამოუთქვამთ ის აზრი, რომ საფრანგეთის ყველა უკანასკნელ უბედურებაში ბრალი შერსალის მმართველობას, და არა პომუნას, უნდა ედგასო. მიტინგმა შემდეგი სიტყვებით (რეზოლიუციით) გამოსთქვა თავის აზრი: „პარიელი მუშები არიან მოწინავე მებრძოლნი შერსალის პროლეტარიატისა (უმიწა-წყლო ხალხისა) და ტიერი და მისი თანამებრძოლნი კი ბარბაროსობისა და უსამართლოების უკანასკნელ მოვლენას წარმოგიდგენენ.“

* *

მდრდარს როტმილს პარიეში ას ოცი სახლი აქვს. შესანიშნავიაო, ერთს ფრაცუზულს გაზეთში სწერენ, რომ უკანასკნელ არეულობის დროს არცერთი როტმილდის სახლი ინსურგენტებს არ დაუშვათ და საზოგადოთ იმის ქონებას არავითარი ზიანი არ მისცემიაო. ამის მიზეზი ის უნდა იყოს, რომ როდესაც ნემეტები გარშემოერთყენ პარიეს, როტმილმა თით-

ქმის ორი მილიონი ზრანკი დაუბრია პარიეს ღარიბებს. შასაკვირველია, რომ უბედურების ყოველგვარი უბედურება ღარიბებს დაუწყება ნოლზედ კისურსე....

* *

იმ ღოგამ, რომელიც ამას წინეთ შესდგა პარიეში მლხასისა და ლოტარინგის გასანთავისუფლებლოთ, ამ დღეებში შემდეგი პროკლამაცია გამოსცა, რომელიც საფრანგეთის ფაბრიკანტებს, ვაჭრებს და ბანკირებს მიჰპარათ:

„იმ ურიცხვ მსხვერპლში, რომელიც უკანასკნელმა ომიანობამ მოიხმოვა ჩვენგან, განსაკუთრებით ყურადღების ღრსი მლხასის და ლოტარინგის ახალგაზღვრბაა, რომელიც ან უნდა წავიდეს შერმანიაში საღდათად და ან უნდა მოშორდეს თავის სამშობლოს. მლხასელმა ახალგაზღვრბამ ან შერმანიის რაზმში უნდა ჩადგეს, ემსახუროს თავის მამაკედინებელ მტერს და შემდეგში აქნება თავის თანამომეხვესაც ებრძლოს, და ან უნდა მიატოვოს თავის სამშობლო, თავის მიწა-წყალი, ერთი სიტყვით, ყველაფერი რაც ძვირფასია კაცისთვის აღზრდელ ქვეყანაში, და ეთრიოს უცხო ქვეყნებში, რომ როგორმე უღუქმავაჰყოთ არ ამობდეს სადმე სული.“

ამ ორში ერთი და ერთი უნდა ამოირჩიოს მლხასის და ლოტარინგის ახალგაზღვრბამ. წარმოიდგინეთ იმათი მდგომარეობა! მამულისა და კაცის მოყვარეობა მოითხოვს ჩვენგან, რომ შეძლების დავგვართ, შეუშლუბუქოთ ამ ჩვენ თანამომეხვეს იმათი გაჭირვებული მდგომარეობა. თქვენ ხელში გაქვთ ამათი შეწვევის ღონისძიება. უკანასკნელი ომიანობისგამო, თქვენ კანტორკში, თქვენ მალაზიებში და ლექნებში ბევრი ალაგები დაუტყრელი დარჩა, ისეთი ალაგები, სადაც წინეთ ნემეტები გვეყნათ. ბთხოვთ, ამ ალაგებზე მლხასელი და ლოტარინგელი ახალგაზღვრბი მოიწვიოთ; იმათ იციან ფრანცუზული და ნემეტური ენა, თადარიგისი ვაჭრობა და ამასთან პატიოსანი და შრომის-მოყვარენი არიან. მეზვერე და გამცემ ნემეტებს მაგიერათ თქვენ და საფრანგეთს ყოვლბა ერთგული მოქალაქეები, და ეს ისეთი შესანიშნავი გარემოებაა, რომელიც ჩვენ მდგომარეობაში მყოფ ხალხს ყოველთვის მხედველობაში უნდა ჰქონდეს. ამნაირათ, იმათი მოწვევით, თქვენ იზამთ პატრიოტულ და კაცთმოყვარულ საქმეს და ამასთანავე დაცვით იმ ჩვენ თანამომეხვეს, რომელნიც ფრანცუზებთ დაბადებულან და რომელთაც ფრანცუზებთ სიკუდილიც მსურთ.“

* *

ამ დღეებში მოკვდა თფილისის ერთი სომეხი, რომელიც 1761 წელს იყო დაბადებული, მამასადამე ის ყოფილა ას ათი წლისა.

ნახევარი წლის ხელის-მოწერა

„ღროებაზე“

მიიღება თფილისში — „ღროების“ რედაქციის კანტორაში (ხანის ქუჩაზე, მედიკიშვილის და კამ. სტამბაში) და ქუთაისში — მეტრასიმე ძალანდარიშვილთან (სასულიერო სასწავლებელში).

ხელ-მოსაწერი უსანი

მან. კაპ. ნახევარ წლისა, გაუზგანენლოთ — 3 და 50 თფილისში და სხვაგან, გაგზავნიოთ — 4 მან. შინც მთელი წლის „ტრებულისა“ და ნახევარი წლის (1 ივლისიდან) „ღროების“ დაბარებას მოინდომებ, იმან ექვსი მან. უნდა გამოგზავნოს „ღროების“ ან „ტრებულის“ რედაქციის კანტორაში.